

Forsvaret
Forsvarets Sanitet

Forsvaret og Norsk Førstehjelpsråd

Kontreadmiral lege Jan Sommerfelt-Pettersen
Sanitetssjef, Gardermoen
2015-11-07

Agenda

Agenda

- Situasjon
- Hva er sanitet
- Ett helsevesen
- En sanitet
- Førstehjelp
- Militær nivåinndeling
- Diskusjon

A wide-angle landscape photograph of a fjord. In the foreground, the calm water of the fjord reflects the sky. A long, dark pier or breakwater extends from the left side into the water. In the middle ground, a small town with white buildings is nestled at the base of the mountains. The background is dominated by several large, rugged mountains with sharp peaks, some of which are partially covered in snow. The sky is a clear, pale blue, suggesting a bright day. The overall scene is serene and majestic.

Situasjon

Berlinmurens fall

9. November 1989

FORSVARET

Krim annektert

Mars 2014

FORSVARET

Gjennom 2014 endret den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa seg og aktualiserte behovet for å prioritere forsvaret av Norge og alliansen mot anslag eller angrep.

Fagmilitært råd

Et forsvar i endring

Admiral Haakon Bruun-Hanssen
Forsvarssjef
1. oktober 2015

FORSVARET

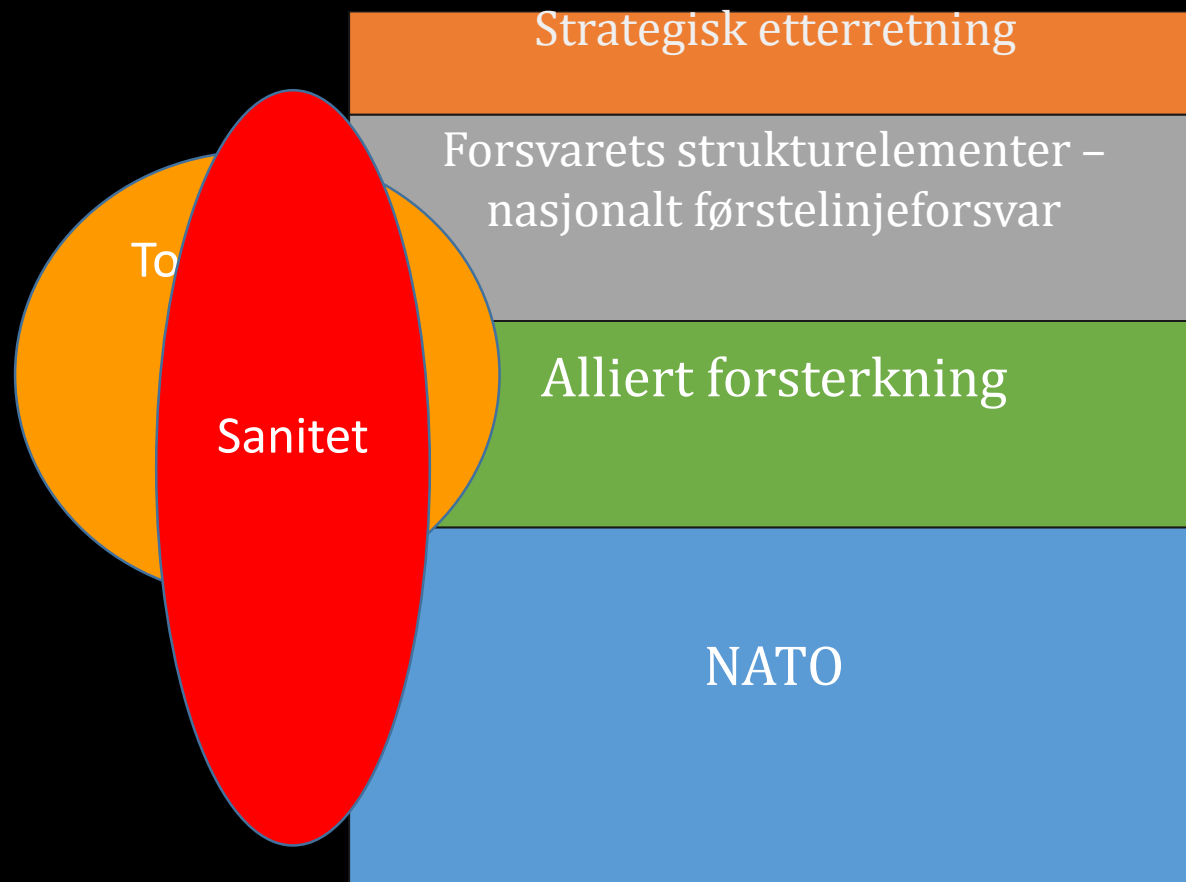
Fagmilitært råd

Et forsvar i endring

Admiral Haakon Bruun-Hanssen
Forsvarssjef
1. oktober 2015

FORSVARET

Troverdig avskrekking

Historikk

HATF.N.I.A. Anno 1618

Oppdrag

- *«...at drage Omsorg for deres bedste, som udi Krigstiden skulde stride for Land og Riger og deres Liv og Helbred i saa Maade tilsætte»* (Elling, 1932; 29)
- Søkvæsthuset fundats av 13. juli 1682

Marinen Sanitet

1493

FORSVARET

Hærens Sanitet

1639

FORSVARET

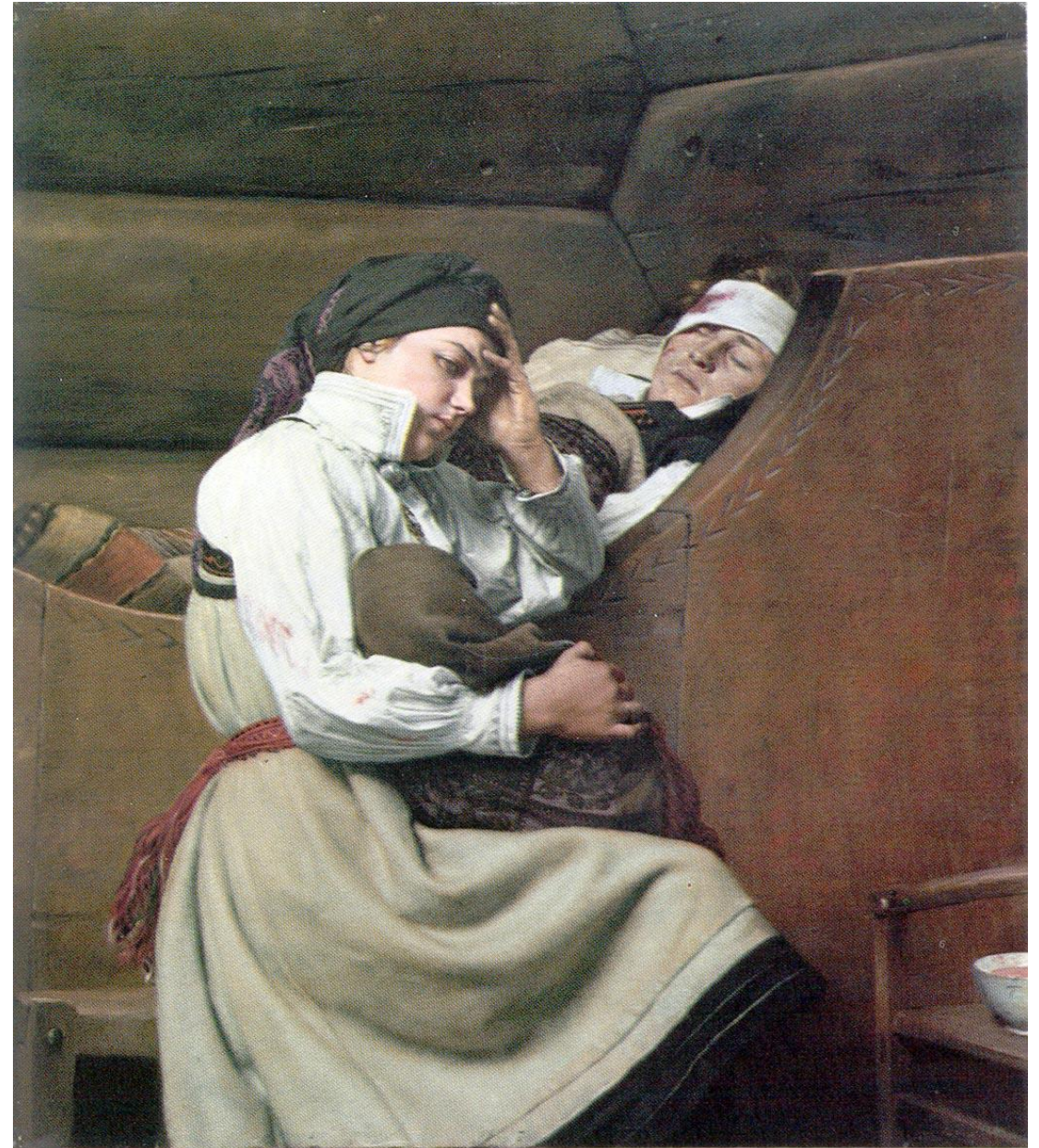

Hva er sanitet

”Sanitetstjenesten omfatter virksomhet med det formål å forebygge og behandle sykdom og skade hos personellet, og derved bidra til personellets stridsevne og utholdenhet. Virksomheten omfatter følgende funksjonsområder: Seleksjon, Medisinsk etterretning, Forebyggende medisin, Evakuering, Diagnostikk og behandling, Forsyningstjeneste, Ledelse.”

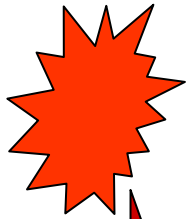
Forsvaret Sanitets motto
«Helse for stridsevne»

Sjef Forsvarets Sanitet er

- styrkeprodusent og er mål- og resultatansvarlig for FSANs virksomhet
- FSJs rådgiver for sanitets- og veterinærvirksomhet
- fagmyndighet for sanitets- og veterinærvirksomhet i Forsvaret

NATO Timelines – Golde hour

POINT OF WOUNDING – TIME ZERO

10 min

stop bleeding, secure airway, call for help - within 10 minutes

**MEDEVAC with skilled Medical Aid
within one hour of wounding**

**Urgent cases for surgery (as needed) in hospital
within two hours of wounding**

10 min

**20 min NTM + 30 min flight
= 50 min**

**5 min at scene + up to 40 min flight +
15 min transfer/ED = 60 min**

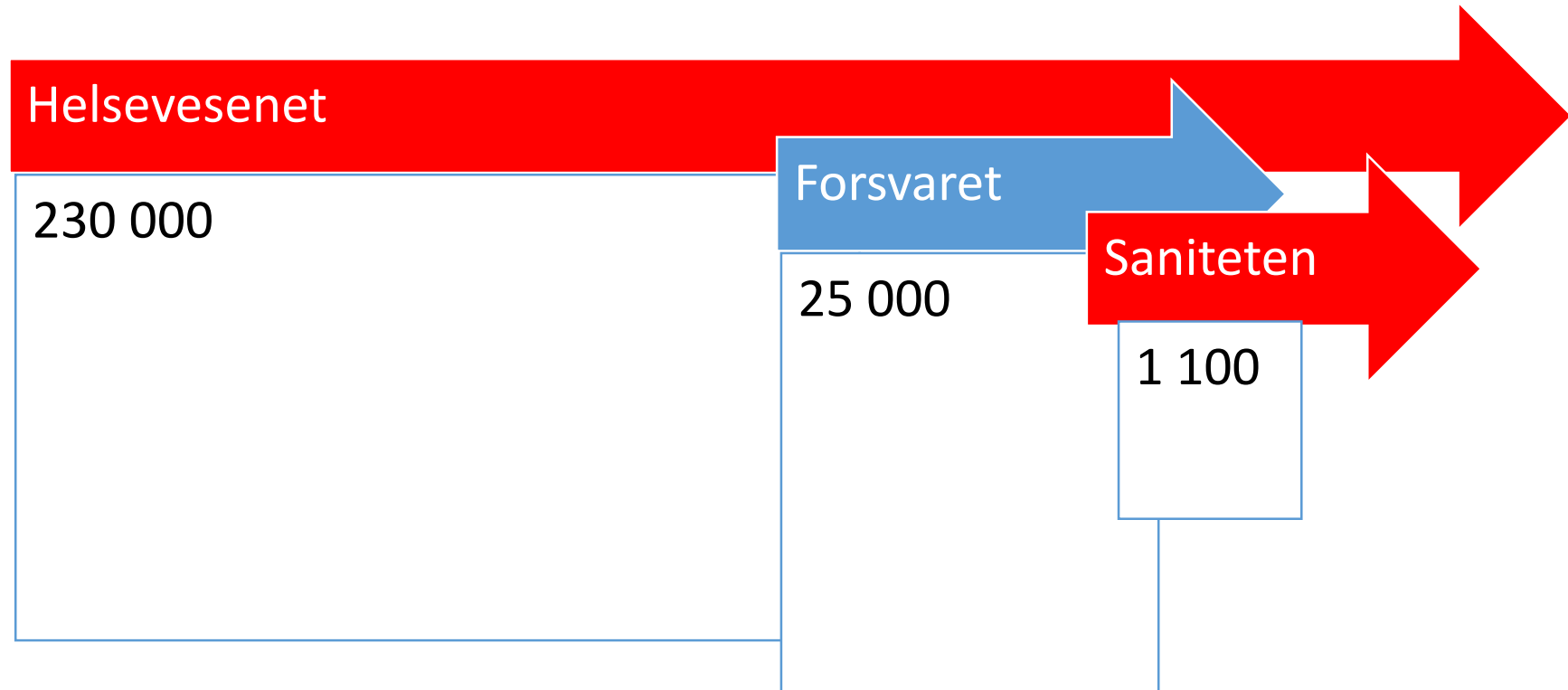
Ett helsevesen

Personelldimensjonen

Personell

- Ansatte
- Kontrakter
- Styrkestruktur

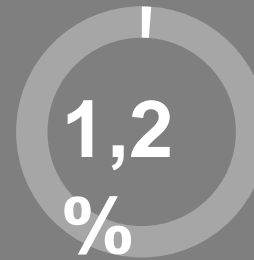

En sanitet – ett system

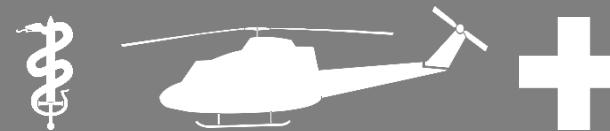
ØKONOMI

MEDARBEIDERE

HOVEDKAPASITETER

Forsvarets Sanitet og Saniteten i Forsvaret

Forsvarets Sanitet

Hærens Sanitet

Sjøforsvarets Sanitet

Luftforsvarets Sanitet

Forsvarets Spesialstyrker

Heimevernet

Etterretningstjenesten

Forsvarets Logistikkorganisasjon

Cyberforsvaret

Forsvarets Personell og Vernepliktstjeneste

Forsvarets Høyskole

...

Erfaringer

Saniteten har vært med i alle operasjoner siden siste krig.

- 100 operasjoner
- 40 land
- 4 kontinent

For en uke siden fikk en hel avdeling på 48 personer Forsvarets Innsatsmedalje for sin innsats i Groazde i 1994. Sjefen, daværende fenrik Kåre Brændeland, har fått krigskorset,

Drukning

Munn-til-munn-metoden

I 1960 gikk Tidsskrift for den Norske Lægeforening inn for munn-til-munn-metoden på lederplass –

Den første gang noen argumenterte for førtehjelpskompetanse hos alle

... da Elias kom til huset, fikk han se at gutten lå død på hans seng .. Derefter steg han op og la sig over barnet med sin mund mot dets mund og sine øine mot dets øine og sine hender på dets hender, og da han således bøide sig over barnet, blev dets legeme varmt... da nøs gutten syv ganger og slo øinene op"

Annen Kongebok (ca. 800 f. Kr)

Første dokumenterte

- Den skotske kirurgen William Tossach rapporterte i 1771 om en vellykket resuscitering av en død kullgruvearbeider som hadde forulykket ved brann i en gruve.

“... antage vi, at her i Hovedstaden drukne aarligt omtrent 45 Mennesker, og tænker vi os, at her fandtes en offentlig Anstalt, lig den i London, saa maatte jo herved efter den simpleste beregning kunne frelses hver Aar 30 Medborgere. Sætte vi da, at overhovedet enhver af disse kunne leve endnu 20 Aar, saa følger jo, at Antallet af Københavns Indvaanere inder 20 Aars Forløb maatte være forøget til over 600 Mennesker foruden deres Afkom, og at disse ... ville indrente Staten mere end Redningsanstalterne kunne koste....”

København, 1796

- **Forsøg til en historisk Udsigt over Rednings-anstalter for Drukne, og Underretning om de bedste Midler ved hvilke de igjen kunne bringes til Live.**
- Ble utgitt av marinelæge Johan Daniel Herholdt og Carl Gottlob Rafn i 1796.
  - I denne boken argumenterer de bl.a. for munn-til-munn- metoden med et korrekt fysiologisk resonnement
  - Oksygen ble oppdaget i 1772

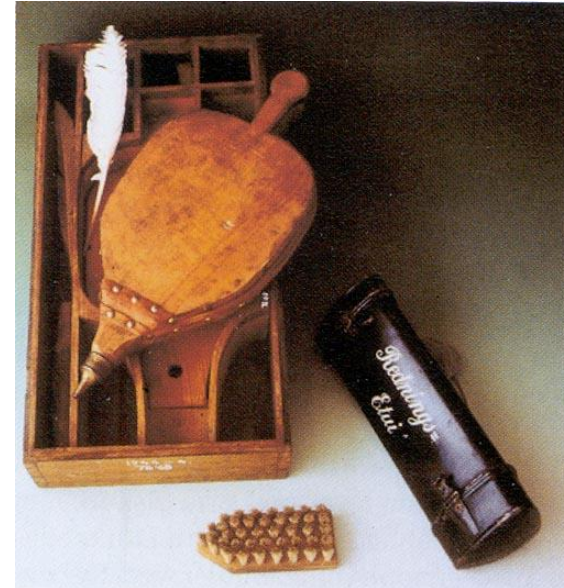

"... Ublandet Livsluft (Suurstof) gjør fortrinnlig Nytte som et Oplivningsmiddel for Drukne. Det er jo en upaatvivelig Sandhed, at Atmosphærens Kraft til at vedligeholde Aandedrættet, allene beror paa dens Gehalt af denne Luftart. Leder da ikke lige frem til den Følge, at Livsluften maa besidde Atmosphærens oplivende Egenskab i en endnu høiere Grad?" .

Herholdt og Rafn, 1796

Blåsebelg, 1800

- **Royal Humane Society** endret på slutten av 1700-tallet sin teknikk fra munn-til-munn-metoden til bruk av blåsebelger
  - Leroy d'Etiolles, 1829, viste at bruk av blåsebelg kunne ta livet av forsøksdyr.
  - Blåsebelg-metoden ble forlatt
- Den "gamle" munn-til-munn-metoden ble ikke gjenopptatt.
  - Til erstatning kom diverse mekaniske metoder.

Mekaniske metoder

- Tømme luftveier og rulle over tønner/hest
- Mekaniske prosedyre
  - Marshall Hall, 1855
  - HR Silvester, 1857
  - B Howard, 1869
  - EA Schaefer, 1904
  - Holger Nielsen, 1932
  - CF Eve, 1932

Hæren, 1905

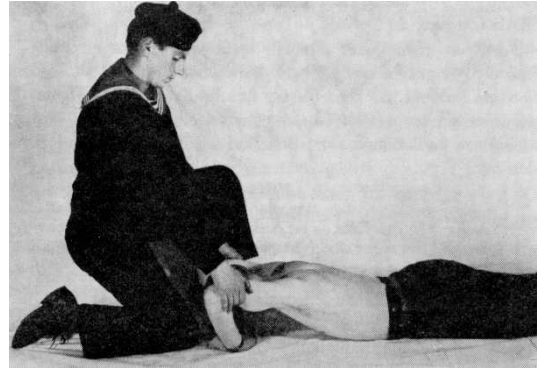
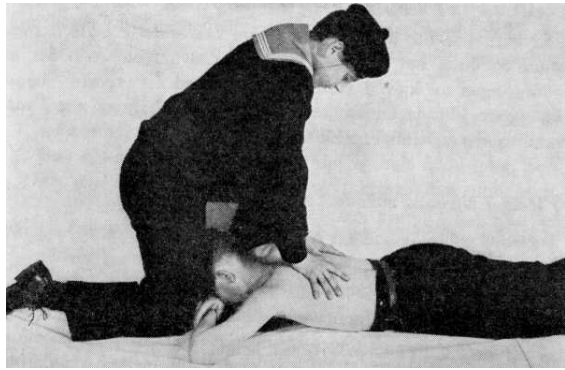
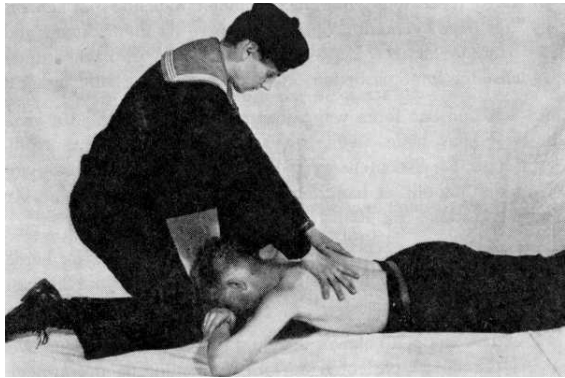
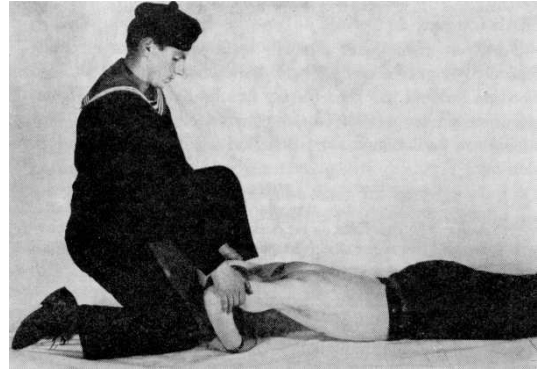
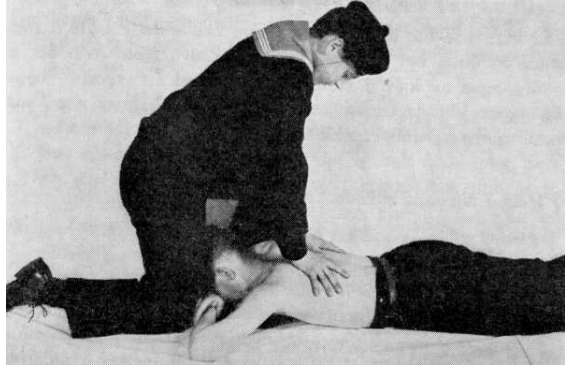
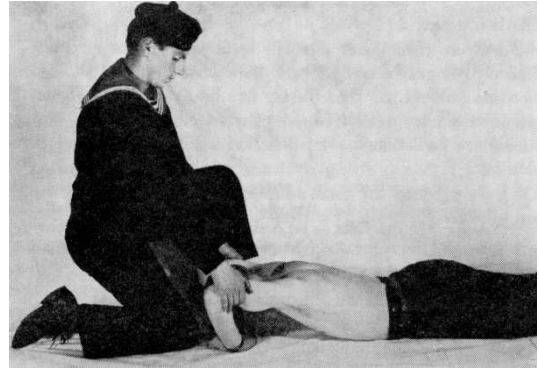
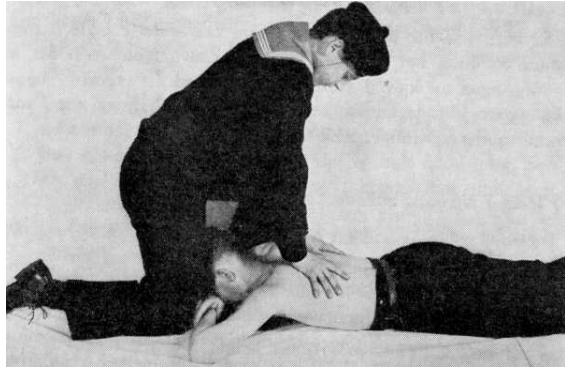
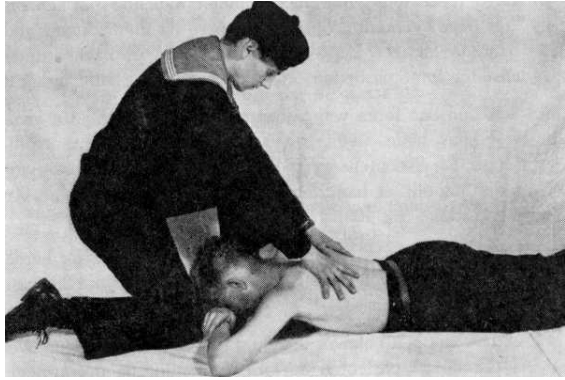
- Torgersen og Kreybergs **Helselære for den norske hær:**

"det kunstige aandedrag sættes igang paa flere maader. En letvint maade er at trække tungen kraftig fremover nedover for igjen at la den glide tilbage. Dette gjøres vedholdende med fast takt 15-20 gange i minuttet."

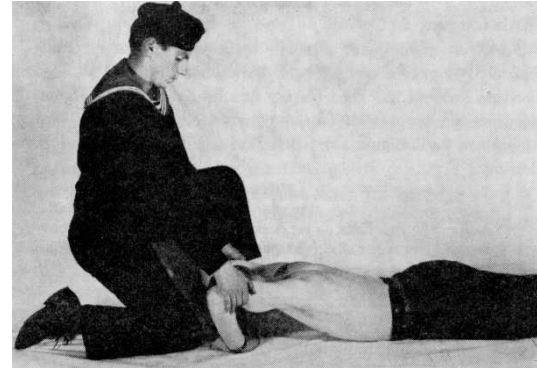
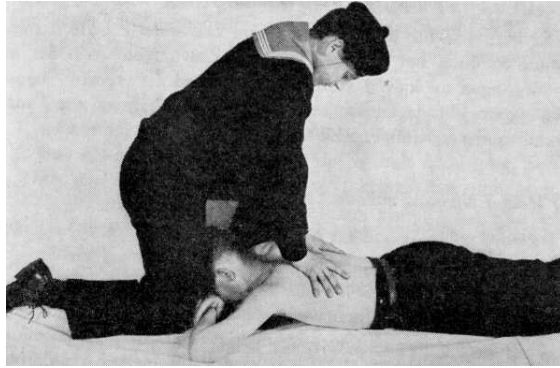
- Ifølge boken finnes det også en mer komplisert metode, Silvesters.

Holger Nielsens metode, 1932

Redningsanstalter

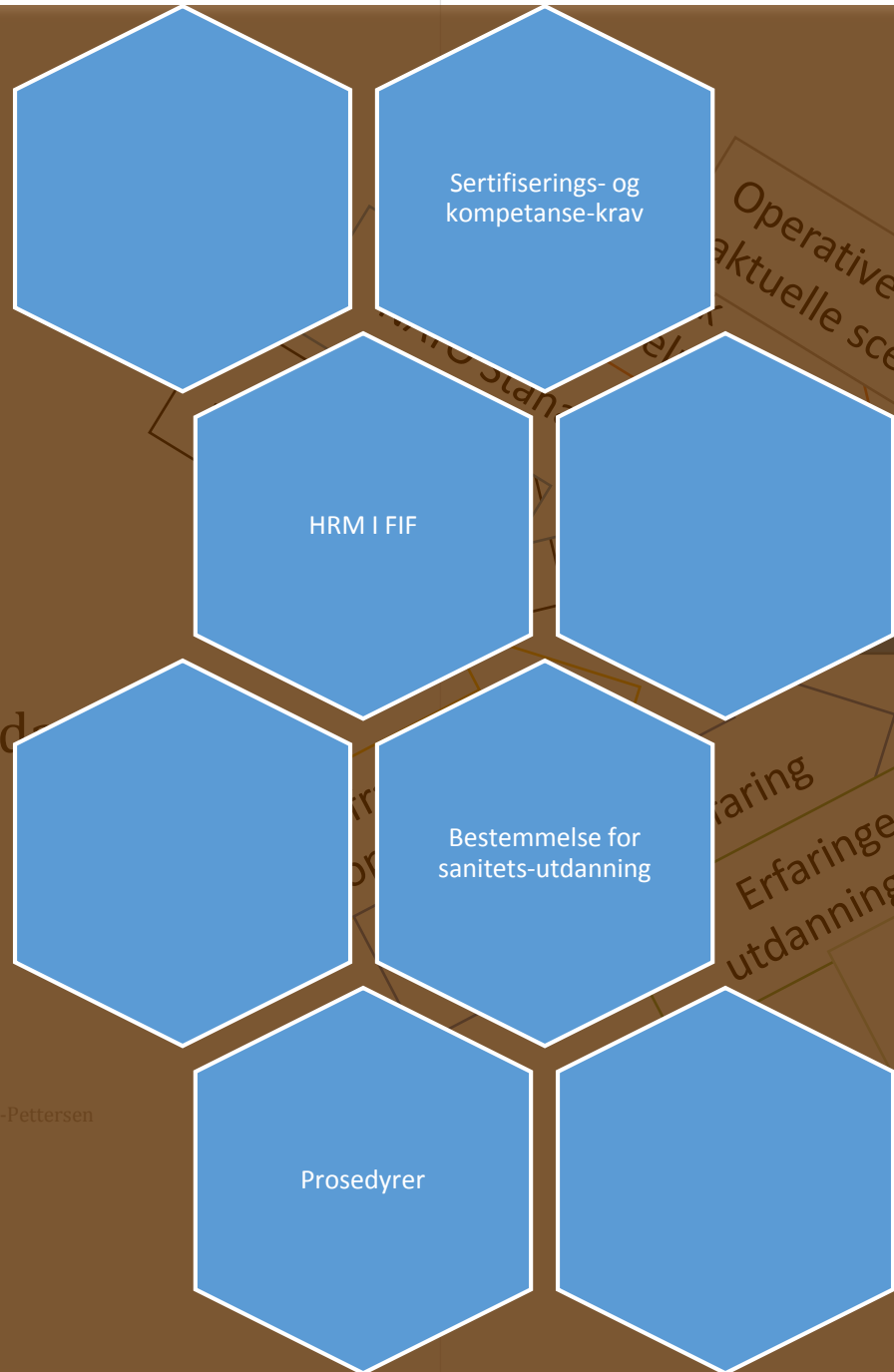
- Herholdt og Rafn argumenterte for munn-til-munn-metoden i 1796
- Metoden gikk i glemmeboken
- Reintrodusert i 1957 av Sjøforsvarets dykkerlæge, Yngve Løyning
- Overlæge Otto Mollestad mente det måtte være “helt galt” å puste “brukt” luft inn i noen
- Løynings artikkel til TnLF ble refusert
- Anbefalt igjen 1960

Tobakksrøk pr rectum

Ny nivåinnndeling sanitet

TSUTDANNING

Operative behov/
aktuelle scenario

Nasjonale
standarder

aring

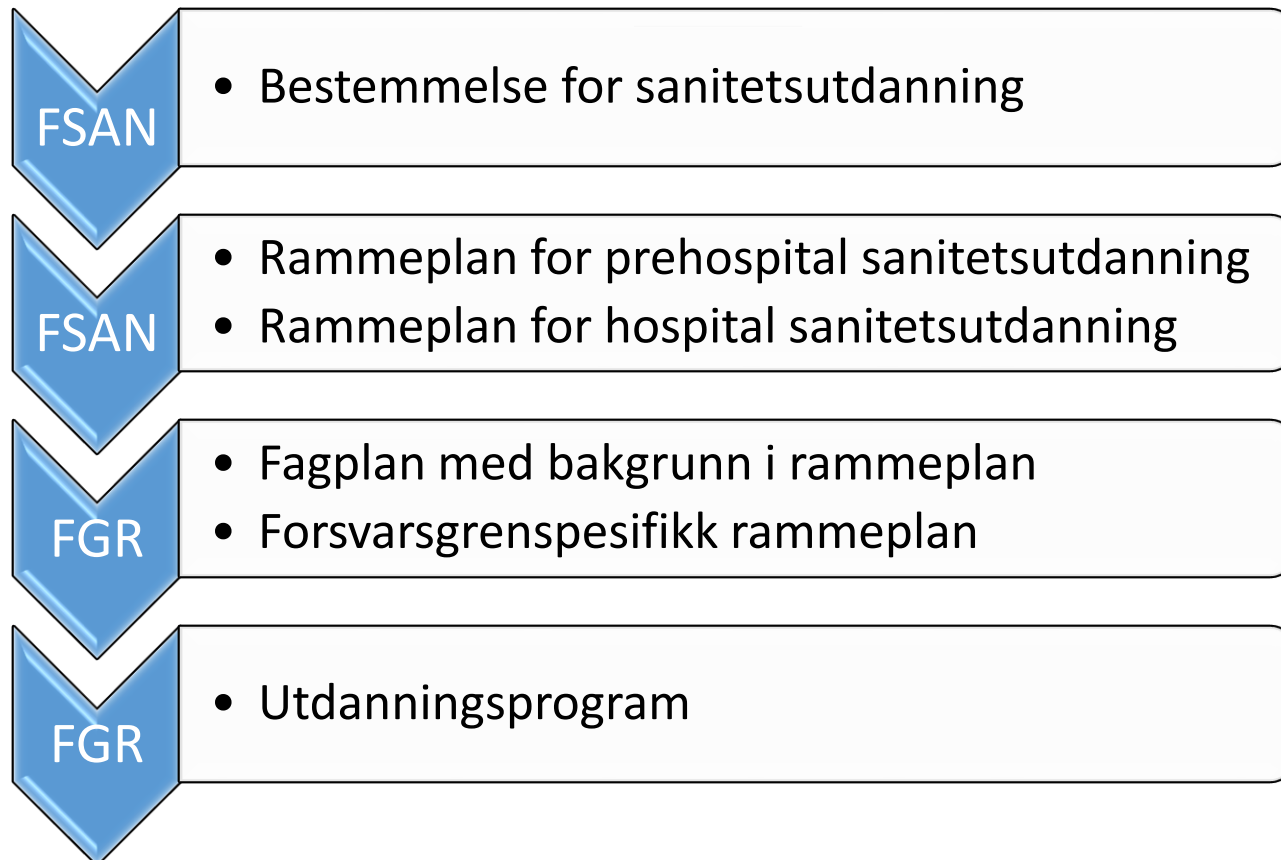
Erfaringer fra
utdanningspiloter

Sanitetsmateriell

Innvirkning på sanitetsutd

KA Sommerfelt-Pettersen

Overordnede dokumenter innen sanitetsutdanning

Bestemmelse for sanitetsutdanning

Gjeldende fra 1. november 2015

KA Sommerfelt-Pettersen

FORSVARET

Nivå 1: Norsk grunnkurs førstehjelp

Nivå 2: Kvalifisert førstehjelp (GSU, GBU, fast ansatt personell)

Nivå 3: Videregående førstehjelp (ikke-medisinsk personell med sanitet som primærfunksjon, eller med sanitetsansvar i avdelinger eller sanitetsavdelinger)

Nivå 4: Videregående førstehjelp for vervet sanitetspersonell og sanitetsbefal med sanitet som primærfunksjon

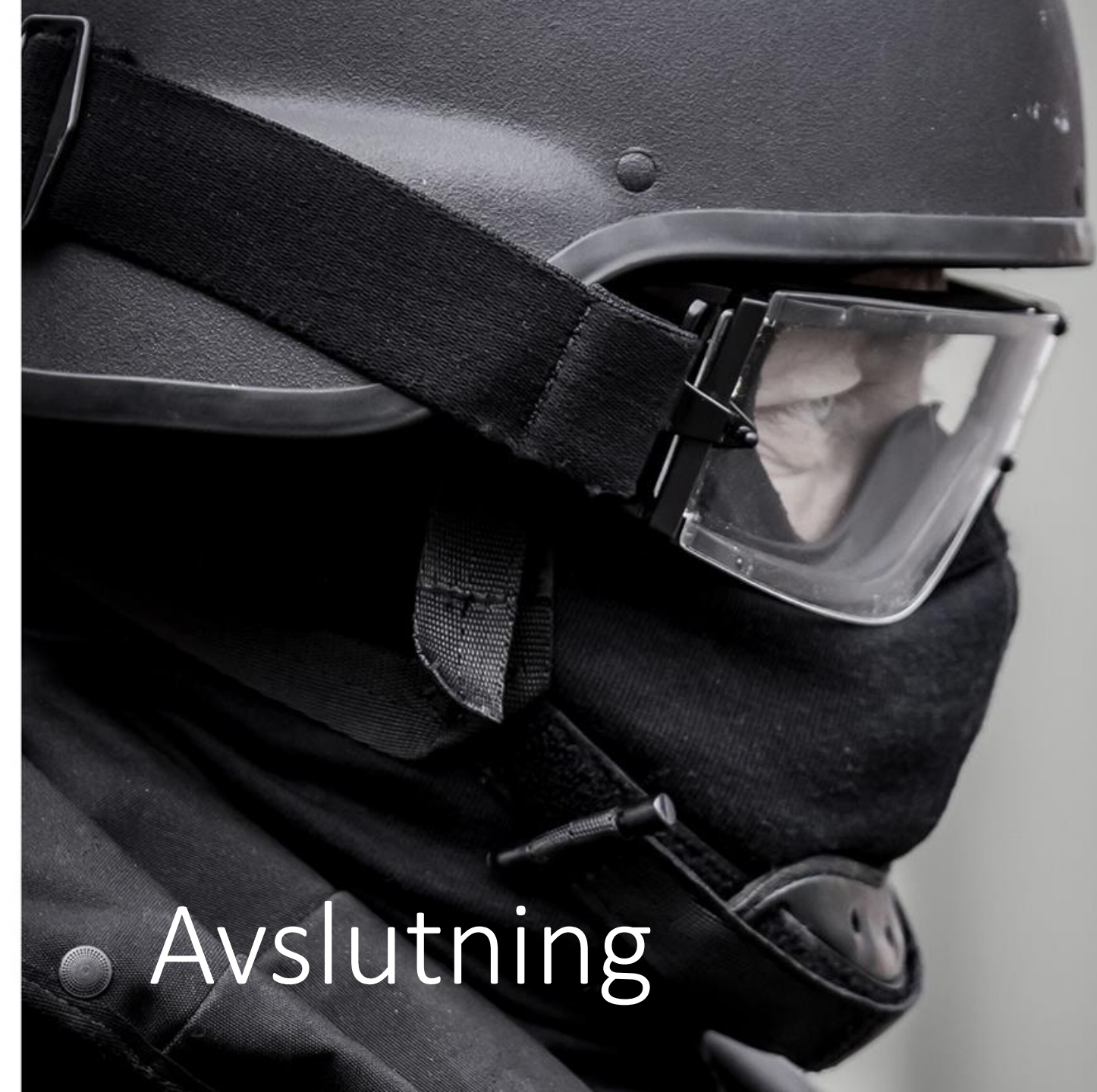

Nivå 5: Delegert medisinsk behandling til høgskoleutdannet helsepersonell

Nivå 6: Akuttmedisinsk og kirurgisk behandling (leger/leger med spesialitet)

● Avslutning

Førstehjelpsutdanning

N3 – 1800 stillinger

>12 000 siste 10 år

N2 – 8000 årlig

> 80000 siste 10 år

FORSVARET

General Otto Ruge,
april 1940

“Utfallet av en krig er ikke avgjort med hvor mange døde og sårede man har, men av den effekt dette har på de overlevende”

FORSVARET

For alt vi har. Og alt vi er.

FORSVARET

Forsvarets sanitet

Jan Sommerfelt-Pettersen

Kontreadmiral. Spesialist i samfunnsmedisin
Sjef Forsvarets sanitet

Postadresse: Postmottak, 2617 Lillehammer

Besøksadresse: Bygning 0028, 2058 Sessvollmoen

Tlf: 63 92 68 00 Fax: 63 92 68 05

Mob: 90 02 89 99 Epost: jan@sommerfelt-pettersen.no

Mob: 90 02 89 99 Epost: jan@sommerfelt-pettersen.no

Tlf: 63 92 68 00 Fax: 63 92 68 05

Besøksadresse: Bygning 0028, 2058 Sessvollmoen

Postadresse: Postmottak, 2617 Lillehammer